

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК 38. Практика педагогічна (виробнича)
у закладі дошкільної освіти в групах раннього віку**

Освітньої програми:	Дошкільна освіта
Рівня вищої освіти:	першого (бакалаврського)
на здобуття освітнього ступеню:	бакалавра
за спеціальністю:	012 Дошкільна освіта
галузі знань:	01 Освіта / Педагогіка

Робоча програма: Практика педагогічна (виробнича) у закладі дошкільної освіти в групах раннього віку (3 курс), Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта

Розробник: к.пед.н., доц. Борова В. Є.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Протокол від 27 серпня 2021 року №1

Завідувачка кафедри доц. Мельничук Л.Б.

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету
Протокол від 27 серпня 2021 року №1

Голова доц. Сойко І. М.

Гарант освітньо-професійної програми 012 Дошкільна освіта доц. Парута Т.І.

ВСТУП

Практика є невід’ємною складовою системи професійної підготовки педагога. Саме педагогічна практика забезпечує фундамент для формування основних педагогічних умінь та навичок майбутніх вихователів. Головною метою практичної підготовки студентів є сприяння вихованню професійних якостей і психічних властивостей особистості майбутнього спеціаліста, розвитку в студента інтересу до обраної професії. Під час педагогічної практики студент-практикант, спираючись на зразки методичних матеріалів та використовуючи настанови методиста, оволодіває основами конструктивно-планувальних, комунікативно-навчальних, організаційних, дослідницьких умінь.

Педагогічна практика в групах раннього віку за навчальним планом спеціальності 012 «Дошкільна освіта» проводиться у п’ятому семестрі впродовж 4-х тижнів і передбачає закріплення набутих здобувачами вищої освіти теоретичних знань щодо виховання та навчання дітей раннього віку під час вивчення навчальних дисциплін. Практика проходить згідно Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти у ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янчука», розробленого на підставі Закону України «Про вищу освіту», Положення про організацію освітнього процесу в ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем’янчука».

Опис практики педагогічної (виробничої) у закладі дошкільної освіти в групах раннього віку

Найменування показників	Рівень вищої освіти, Галузь знань, спеціальність	Характеристика виду практики	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6 / 6 Загальна кількість годин (денна/заочна форми навчання) – 180/180	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Галузь знань: 01 Освіта/ Педагогіка Спеціальність: 012 Дошкільна освіта	Практика педагогічна (виробнича) у закладі дошкільної освіти в групах раннього віку	
		Рік підготовки:	
		3-й	3-й
		Семестр	
		5-й	5-й
		Кількість тижнів	
		4	4
Вид контролю: 5-й семестр: залік			

Мета практики – закріпити та поглибити теоретичні знання, отримані студентами в процесі вивчення педагогічних та психологічних дисциплін, окремих фахових методик, формування професійних компетенцій майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти

Завдання практики:

- ознайомлення студентів-практикантів із специфікою діяльності закладу дошкільної освіти та особливостями організації процесу життєдіяльності в групах дітей раннього віку;
- залучення студентів до психолого-педагогічних спостережень щодо вивчення особистості дитини раннього віку в освітньому процесі;
- удосконалення діагностичних умінь і навичок проведення індивідуальних

- психологічних досліджень в групі дітей раннього віку та узагальнення їх результатів;
- сприяння формуванню практичних умінь щодо організації і методики проведення освітньої роботи з дітьми раннього віку;
  - формування культури педагогічної діяльності (культура мовлення, культура спілкування, культура зовнішнього вигляду); розвиток професійних компетенцій, інтересу до професії вихователя та потреби в педагогічній самоосвіті;
  - навчити студентів помічати зміни в розвитку дитини під впливом педагогічних дій, користуватися різними методиками для виявлення розумового, морального, естетичного розвитку дітей;
  - навчити студентів проводити окремі режимні процеси, ігрову діяльність;
  - формувати професійний інтерес до педагогічної діяльності вихователя ЗДО;
  - формування вміння вести записи спостережень, опрацьовувати, узагальнювати інформацію, здобуту під час спостережень, повно та правильно відображати її у щоденнику практики.

Компетентності, формуванню яких сприяє педагогічна практика:

Інтегральна компетентність. Здатність самостійно і комплексно розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти в типових і невизначених умовах системи дошкільної освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-9. Здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні (фахові) компетентності (КС):

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Результати проходження практики:

ПР 01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПР 04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку

ПР 05 Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПР 06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР 07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР 09. Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний навчально-виховний простір закладу дошкільної освіти.

ПР 12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПР 14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР 15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПР 17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПР 18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПР 19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПР 20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

ПР 21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

ПР 22. Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

База практики: усі типи комунальних та приватних закладів дошкільної освіти (ясла, ясла-садок, дитячий садок, центр розвитку дитини, компенсуючого та комбінованого типу).

Умови проходження практики:

1. Основними теоретичними курсами, які готують студентів до цього виду педагогічної практики, є «Вступ до спеціальності», «Педагогіка загальна», «Психологія загальна», «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитяча», «Теорія і методика організації ігрової діяльності», «Теорія і методика логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку», «Дошкільна лінгводидактика», «Методика ознайомлення дошкільників із соціальним довкіллям», «Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності», «Основи природознавства з методикою», «Література дітей дошкільного віку» та ін.

2. Організація практики керівником практики починається із настановної конференції, на якій проводиться інструктаж щодо її організації, ведення й оформлення документації.

3. Для проходження практики академічна група студентів розподіляється на підгрупи з 4 – 5 осіб, які направляються у ЗДО для роботи з однією групою дітей раннього віку.

4. Обов'язковою умовою допуску студента до проходження педпрактики є проходження ним медичного огляду та відповідно оформлення медичної книжки.

5. За кожною групою студентів закріплюються керівник практики від фахової кафедри університету, який пропонує студентам завдання для активного спостереження за навчально-виховним процесом, контролює та аналізує проведення студентами самостійних видів роботи з дітьми, перевіряє фіксування спостережень у щоденнику.

6. Щоденно студенти повинні знаходитися в ЗДО 6 годин. Згідно з розкладом режимних процесів, у першій половині дня студент виконує завдання практики з 8⁰⁰ до 14⁰⁰, у другій половині дня – з 12⁰⁰ до 18⁰⁰.

7. Кожного робочого дня робота студента планується за визначеним програмою обов'язковим планом.

Важливою умовою проходження практики є вивчення студентом-практикантом інструктивних матеріалів щодо безпеки життєдіяльності дітей в умовах ЗДО.

ОБОВ'ЯЗКИ ТА ПРАВА СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА

До *обов'язків* студента-практиканта входить:

- здійснювати свою роботу у відповідності до вимог Статуту ЗДО;
- виконувати розпорядження керівників практики (як з боку ЗДО, так і з боку університету);
- виконувати усі види діяльності, передбачені програмою практики в групах раннього віку, перспективним плануванням ЗДО та індивідуальним планом проходження практики студента-практиканта;
- дотримуватись правил виробничої дисципліни, морально-етичних норм спілкування з адміністрацією університету та ЗДО, вихователями, дітьми та батьками;
- дотримуватись правил техніки безпеки, заходів охорони здоров'я та збереження життя дошкільників;
- надавати гуманістичної спрямованості режимним процесам та освітній роботі ЗДО в цілому.

Під час проходження виробничої педагогічної практики в ЗДО студент-практикант має *право*:

- вносити свої пропозиції щодо вдосконалення режимних процесів та освітнього процесу ЗДО;

– користуватись наочними посібниками, навчально-методичним забезпеченням групи та методичного кабінету ЗДО.

Студент, який має академічну заборгованість, до проходження навчальної педагогічної практики в ЗДО *не допускається*. У разі невиконання студентом-практикантом програми практики з поважних причин, розпорядженням університету дозволяється проходження практики до кінця навчального семестру без відриву від занять в університеті.

ПРАВА Й ОBOB'ЯЗКИ КЕРІВНИКА ПРАКТИКИ

Керівник (методист) навчальної педагогічної практики має право:

- постійно відвідувати ЗДО з метою контролю за виконанням студентами-практикантами завдань практики;
- перевіряти ведення поточної документації (щоденника практики, планування режимних процесів групи та освітнього процесу ЗДО);
- ознайомитися з нормативно-правовою документацією ЗДО і навчально-методичними посібниками групи дітей раннього віку;
- вести облік відвідування студентами-практикантами ЗДО, за яким вони закріплені;
- вказувати на недоліки, давати методичні рекомендації та висловлювати побажання щодо освітньої діяльності практиканта в ЗДО;
- аналізувати й оцінювати залікові форми роботи, проведені студентами-практикантами;
- брати участь у роботі комісії при підведенні підсумків
-
- педагогічної практики та вносити пропозиції щодо оцінювання результатів роботи студентів-практикантів;
- пропонувати кандидатуру студента для участі у конкурсі на кращого студента-практиканта.

Керівник (методист) педагогічної практики в ЗДО зобов'язаний:

- створити належні умови для проходження студентами даного виду практики й оформлення всієї необхідної документації;
- надавати консультації та допомагати студентам-практикантам у розв'язанні всіх проблем, які виникають під час проходження виробничої педагогічної практики в ЗДО;
- відвідувати та оцінювати залікові форми роботи, проведені студентами-практикантами;
- консультувати студентів-практикантів у складанні сценаріїв розваг;
- контролювати ставлення практикантів до завдань практики та їх виконання;
- перевіряти всі види робіт, передбачені програмою виробничої педагогічної практики в ЗДО.

Педагогічна практика студентів заочної форми навчання

Студенти-заочники залежно від наявності в них педагогічного досвіду та з огляду на характер іншої практичної діяльності поділяються на три групи:

- 1) студенти, які працюють педагогічними працівниками за фахом у закладах дошкільної освіти;
- 2) студенти, які працюють педагогічними працівниками не за фахом у закладах дошкільної освіти;
- 3) студенти, які не мають досвіду педагогічної роботи.

Студенти-заочники першої групи звільняються від педагогічної практики та подають керівнику практики такі документи: – характеристику з місця роботи (підписану директором закладу дошкільної освіти); – копію трудової книжки (завірену керівником закладу освіти); – довідку від адміністрації закладу освіти із зазначенням кількості годин щотижневого навантаження.

Студенти-заочники другої групи проходять педагогічну практику в закладах освіти без відриву від виробництва.

Студенти-заочники, які належать до третьої групи, можуть проходити педагогічну практику в закладах освіти за місцем проживання або в закладах освіти, визнаних базами практик університету. Організацію та керівництво педагогічною практикою студентів-заочників здійснюють керівники практики від кафедр.

ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Змістовий модуль І. Організаційно-педагогічна діяльність студентів- практикантів та вивчення особливостей освітнього процесу

Участь у настановчій конференції.

Консультування керівника практики з питань ведення ділової документації практики. Складання індивідуального плану роботи на період практики.

Ознайомлення із специфікою освітнього процесу в групах дітей раннього віку.

Зустріч із директором закладу дошкільної освіти, вихователем-методистом, медичним працівником, вихователями, іншими спеціалістами.

Ознайомлення з плануванням освітньої роботи у групах дітей раннього віку та веденням документації вихователем.

Спостереження і аналіз організації процесу життєдіяльності дітей в групах раннього віку. З'ясування особливостей розподілу обов'язків між вихователем і помічником вихователя щодо організації життєдіяльності дітей.

Аналіз змісту і структури розвивального середовища груп раннього віку: обладнання, підбір іграшок і дидактичного матеріалу (демонстраційного та роздаткового), з'ясування його відповідності віковим, психічним і гігієнічним вимогам.

Змістовий модуль 2. Освітня робота студента-практиканта у ролі вихователя дітей раннього віку, визначення рівня розвитку дітей раннього дошкільного віку

Організація процесу життєдіяльності дітей у парі з вихователем.

Самостійне проведення та самоаналіз фрагмента організації життєдіяльності дітей та заняття під керівництвом вихователя.

Визначення рівня розвитку дітей: підбір матеріалу відповідно до методики виявлення рівня розвитку дитини за всіма показниками.

Спостереження за дитиною для складання характеристики.

Складання характеристики дитини.

Виготовлення студентами наочних дидактичних посібників.

Оформлення звітної документації, підготовка до участі у підсумковій конференції за результатами практики.

Проходження практики

Виконання завдань практики студентами-практикантами відбувається кожного робочого дня.

Дні 1 – 2

Мета: ознайомлення із ЗДО, який є базою практики, групою.

Завдання:

1. Знайомство з адміністрацією ЗДО, його структурою. Відображення цього етапу практики в щоденнику за схемою:

– штатний розпис, кількість і наповнюваність груп, режим роботи, режим харчування;

– реалізація вікового принципу в організації життя і діяльності дітей в установі.

2. Знайомство з вихователем, дітьми групи раннього віку. Запис у щоденнику даних про вихователя (прізвище, ім'я, по батькові, освіта, стаж роботи), списку дітей, режиму роботи групи.

Дні 3 – 4

Мета: ознайомлення з розвивальним предметним середовищем ЗДО.

Завдання:

1. Спостереження за роботою вихователя й діяльністю дітей упродовж першої чи другої половини дня.
2. Самостійна робота з дітьми в ролі вихователя (під керівництвом вихователя групи) – 2 – 2,5 години.
3. Виконання визначеного програмою завдання.

Ознайомлення з розвивальним предметним середовищем ЗДО

у послідовності:

- 1) методичний кабінет, його наповнюваність, зокрема й матеріалами, необхідними для організації життєдіяльності дітей 2 – 4-річного віку;
- 2) спортивна та музична зали, басейн;
- 3) допоміжні приміщення (медичний кабінет, кабінет фізпроцедур, пральня, кухня тощо)
- 4) групове приміщення та його обладнання;
- 5) ділянка ЗДО та групи.

Аналізуючи предметно-просторове середовище ЗДО, зробити висновок про те, чи реалізуються у ньому принципи побудови розвивального середовища, які спрямовані на всебічний розвиток дитини, збереження її здоров'я.

Сфотографувати окремі фрагменти оформлення групового приміщення, ділянки групи, які найбільшою мірою відповідають вимогам до організації життєдіяльності дітей раннього віку.

4. Фіксування й аналіз виконаної роботи в щоденнику.
5. Підготовка звітних матеріалів.

Дні 5 – 6

Мета: ознайомлення з навчальними програмами, за якими працює заклад дошкільної освіти, документацією, яку оформляє вихователь групи раннього віку, вивчення видів обов'язкового планування роботи в ЗДО.

Завдання:

1. Спостереження за роботою вихователя й діяльністю дітей упродовж першої чи другої половини дня.
2. Самостійна робота з дітьми в ролі вихователя (під керівництвом вихователя групи) – 2 – 2,5 години.
3. Виконання визначеного програмою завдання.

Основні документи й плани групи дітей раннього віку

1. Ознайомитись з наявною у групі документацією і плануванням. Скопіювати її. За завданням викладача-методиста самостійно скласти плани певних видів роботи.
2. Фіксування й аналіз виконаної роботи в щоденнику.
3. Підготовка звітних матеріалів.

Дні 7 – 8

Мета: ознайомлення з режимом роботи групи раннього віку.

Завдання:

1. Спостереження за роботою вихователя й діяльністю дітей упродовж першої чи другої половини дня.
2. Самостійна робота з дітьми в ролі вихователя (під керівництвом вихователя групи) – 2 – 2,5 години.
3. Виконання визначеного програмою завдання.

Ознайомлення з режимом роботи групи раннього віку.

1. Переписати режим роботи групи дітей раннього віку.
2. Фіксування й аналіз виконаної роботи в щоденнику.
3. Підготовка звітних матеріалів.

Дні 9 – 10

Мета: вивчення навчально-методичного забезпечення виховного процесу в групі раннього віку.

Завдання:

1. Спостереження за роботою вихователя й діяльністю дітей упродовж першої чи другої половини дня.
2. Самостійна робота з дітьми в ролі вихователя (під керівництвом вихователя групи) – 2 – 2,5 години.
3. Виконання визначеного програмою завдання.

Вивчення навчально-методичного забезпечення виховного процесу в групі раннього віку

Проаналізуйте наочні посібники, які найчастіше використовуються в практиці роботи вихователя.

Виготуйте аналоги тих, які, на ваш погляд, є найбільш вдалими. Складіть інструкцію для їх використання.

4. Фіксування й аналіз виконаної роботи в щоденнику.
5. Підготовка звітних матеріалів.

Дні 11 – 12

Мета: спостереження за організацією самостійної діяльності дітей раннього віку.

Завдання:

1. Спостереження за роботою вихователя й діяльністю дітей упродовж першої чи другої половини дня.
2. Самостійна робота з дітьми в ролі вихователя (під керівництвом вихователя групи) – 2 – 2,5 години.
3. Виконання визначеного програмою завдання.

Спостереження за організацією самостійної діяльності дітей раннього віку

Обрати одну дитину для спостереження за її діяльністю.

У процесі аналізу акцентувати увагу на таких проблемах організації самостійної діяльності дітей раннього віку:

- значення правильно організованої самостійної діяльності дітей;
- види діяльності дітей на другому та третьому році дітей у ЗДО;
- умови, необхідні для організації самостійної діяльності дитини;
- прийоми керівництва самостійною діяльністю дітей.

Скласти власні завдання для самостійної діяльності дитини, за якою ведеться спостереження. Описати результати проведеної роботи.

4. Фіксування й аналіз виконаної роботи в щоденнику.
5. Підготовка звітних матеріалів.

Дні 13 – 14

Мета: спостереження й організація ігрової діяльності дітей.

Завдання:

1. Спостереження за роботою вихователя й діяльністю дітей упродовж першої чи другої половини дня.
2. Самостійна робота з дітьми в ролі вихователя (під керівництвом вихователя групи) – 2 – 2,5 години.
3. Виконання визначеного програмою завдання.

Спостереження й організація ігрової діяльності дітей

Проаналізуйте спостереження за ігровою діяльністю дітей, користуючись схемою:

- види ігрової діяльності дітей на другому та третьому році дітей у дошкільному навчальному закладі;

- умови, необхідні для організації ігрової діяльності дитини;
  - особливості організації предметно-ігрового середовища для дітей другого й третього року життя;
  - прийоми керівництва ігровою діяльністю дітей.
- Скласти власні ігри й провести їх у групі. Описати результати проведеної роботи.
4. Фіксування й аналіз виконаної роботи в щоденнику.
  5. Підготовка звітних матеріалів.

Дні 15 – 16

Мета: здоров'язберігальне спрямування роботи ЗДО.

Завдання:

1. Спостереження за роботою вихователя й діяльністю дітей упродовж першої чи другої половини дня.
2. Самостійна робота з дітьми в ролі вихователя (під керівництвом вихователя групи) – 2 – 2,5 години.
3. Виконання визначеного програмою завдання.

Здоров'язберігальне спрямування роботи ЗДО

Проаналізуйте здоров'язберігальне середовище групи, ЗДО (гігієнічні умови життя і діяльності, організація раціонального харчування, сну, перебування на свіжому повітрі), а також засоби активного впливу на організм дитини (загартувальні процедури, спеціальні фізичні вправи, гігієнічна гімнастика, режим дня тощо).

Розробити і провести у групі систему фізичних вправ для дітей раннього віку.

4. Фіксування й аналіз виконаної роботи в щоденнику, її аналіз.
5. Підготовка звітних матеріалів.

Дні 17 – 18

Мета: спостереження за процесом формування культурно-гігієнічних навичок у дітей раннього віку.

Завдання:

1. Спостереження за роботою вихователя й діяльністю дітей упродовж першої чи другої половини дня.
2. Самостійна робота з дітьми в ролі вихователя (під керівництвом вихователя групи) – 2 – 2,5 години.
3. Виконання визначеного програмою завдання, розрахованого на два дні практики.

Спостереження за процесом формування культурно-гігієнічних навичок у дітей раннього віку

Проаналізувати спостереження за процесом формування культурно-гігієнічних навичок, користуючись схемою:

- умови формування культурно-гігієнічних навичок;
- культурно-гігієнічні навички, сформовані в дітей раннього віку;
- прийоми формування культурно-гігієнічних навичок у дітей раннього віку, які використовує вихователь групи, допоміжний персонал.

Скласти власну систему ігрових завдань для формування культурно-гігієнічних навичок, провести їх у групі. Описати результати проведеної роботи.

4. Фіксування й аналіз виконаної роботи в щоденнику.
5. Підготовка звітних матеріалів.

Дні 19 – 20

Мета: спостереження за взаємодією сім'ї й дошкільного закладу у вихованні дітей; узагальнення та оформлення отриманої інформації.

Завдання:

1. Спостереження за роботою вихователя й діяльністю дітей упродовж першої чи другої половини дня.

2. Самостійна робота з дітьми в ролі вихователя (під керівництвом вихователя групи) – 2 – 2,5 години.
3. Виконання визначеного програмою завдання.

Спостереження за взаємодією сім'ї і дошкільного закладу у вихованні дітей

Ознайомитись з документами, які регламентують роботу ЗДО з сім'єю. Проаналізувати, які форми роботи ЗДО із родиною найчастіше використовуються в практиці виховання дітей раннього віку (колективні, індивідуальні, наочно-інформаційні). Взяти участь у заході, організованому вихователем із залученням батьків. Сценарій заходу додати до звітної документації.

4. Фіксування й аналіз виконаної роботи в щоденнику.
5. Підготовка звітних матеріалів.
6. Доопрацювання визначених програмою завдань.
7. Оформлення звітної документації (оцінювання адміністрацією ЗДО, виставлення печаток).

Наприкінці практики студенти беруть участь у педагогічній раді ЗДО (чи виробничій нараді), присвяченій обговоренню підсумків «Педагогічної практики» та подають матеріали практики до розгляду й оцінювання керівникам практики.

ПЕРЕЛІК ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

1. Звіт про проходження практики.
2. Характеристика на студента-практиканта з виставленою оцінкою, завірена підписом керівника ЗДО та печаткою.
3. Щоденник студента-практиканта з індивідуальним планом практики.
4. Психолого-педагогічна характеристика дитини.
5. Самостійно виготовлений наочний дидактичний посібник.
6. Мультимедійна презентація про проходження практики
7. Конспект режимного процесу з дітьми у першу або другу половини дня (1), заліковий конспект заняття по сенсорному розвитку для дітей раннього віку (1).

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Підсумковий контроль здійснюється після завершення виконання завдань і змісту навчальної практики в групах дітей раннього віку.

Орієнтовна оцінка видів діяльності за рейтинговою системою

№ з/п	Вид діяльності	Оцінювальні бали
1	Відвідування педагогічної практики	20
2	Аналіз результатів психолого-педагогічних спостережень (щоденник)	10
3	Психолого-педагогічна характеристика дитини	5
4	Мультимедійна презентація про проходження практики з фотозвітом	10
5	Наочний дидактичний посібник	10
6	Самостійна організація режимних процесів дітей раннього віку	15
7	Самостійне проведення заняття по сенсорному розвитку з дітьми раннього віку	15
8	Звіт про проходження практики в групах дітей раннього віку	5
9	Захист результатів педагогічної практики	10
	Разом	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Значення оцінки	Оцінка за 100-бальною шкалою	За національною шкалою
A	Здобувач вищої освіти виконав усі завдання в повному обсязі, має системні глибокі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовує їх для виконання програми практики. Уміє самостійно аналізувати, узагальнювати, оцінювати опанований матеріал, приймати рішення, виявляти і відстоювати особисту позицію. Усі залікові заняття провів на оцінку «відмінно».	90 – 100 балів	відмінно
B	Здобувач вищої освіти виконав всі завдання в повному обсязі, вміє пояснити основні закономірності, самостійно застосувати знання в стандартних ситуаціях. Володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням, класифікацією, порівняннями), вміє робити висновки. Студент здатний самостійно розробляти та планувати основні види навчально-виховної роботи в ЗДО, застосовувати їх у змінених умовах.	82 – 89	добре
C	Ставиться при виконанні завдань практики на середньому рівні з кількома несуттєвими та однією значною помилками.	75 – 81	
D	Здобувач вищої освіти виконав завдання, але недостатньо. Здатний аналізувати, узагальнювати, порівнювати, робити висновки, застосовувати знання при виконанні завдань за зразком.	69 – 74 балів	задовільно
E	Ставиться при оформленні звітної документації із	60 – 68 балів	

	значною кількістю помилок, на низькому рівні, що задовольняє мінімальні критерії. Студент має проблеми із здійсненням системного виконання завдань практики.		
FX	Здобувач вищої освіти погано виконав завдання, при виконанні завдань було припущено багато помилок. Має розрізнені уявлення про теоретичні та методичні засади організації навчально-виховного процесу в ЗДО; має труднощі при виконанні практичного завдання. Має можливість повторного проходження практики.	35 – 59 балів	незадовільно
F	Студент опанував незначну частину програми практики, має нечіткі уявлення про об'єкти та явища педагогічного процесу, виявляє здатність елементарно викласти думку; не впорався із практичним завданням. Не має можливості повторного проходження практики.	1– 34 балів	

Література

1. Арушанова А. Г. Мова і мовне спілкування дітей: Формування граматичного ладу мовлення: Методичний посібник для вихователів. М.: Мозаїка-Синтез, 2004.
2. Базовий компонент дошкільної освіти України (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція: URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Бевз Н. О. Спостереження в першій молодшій групі дошкільного навчального закладу : метод.посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 160 с.
4. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низковської. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с.
5. Богатир Л. Працюємо за програмою «Зернятко». Перспективне планування занять з дітьми першої молодшої групи. *Палітра педагога*. 2008. №№ 5, 6.
6. Богуш А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Вид. Дім «Слово», 2003. 343 с.
7. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: Мовленнєві ігри, ситуації, вправи: Навч. посібник. Київ, 2014. 304с.
8. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього віку : навч.-посіб. : до програми «Оберіг». Київ : Видавничий Дім «Слово», 2016. 388 с.

9. Богуш А., Ходурська Т. Українська потішка у дитячому садку. *Дошкільне виховання*. 1990. №3. С. 18.
10. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль, 2013. 294 с.
11. Виховання сенсорної культури дитини від народження до 6 років: Книга для вихователя дитячого садка / За редакцією Л. А. Венгера. М.: Просвещение, 1988.
12. Вільчковський Е. С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах: Навчально-методичний посібник. Тернопіль, 2008. 128 с.
13. Воспитание и обучение детей раннего возраста / Под ред. Л. Н. Павловой. М., 1986.
14. Воспитание и развитие детей раннего возраста / Под ред. Г. М. Ляминой. М., 1981.
15. Гавриш Н. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. № 3. С. 3 – 8.
16. Граємо з найменшими: конспекти ігор-занять. *Палітра педагога*. 1990. №1. С. 24-27
17. Гураш Л. Раннє дитинство: специфіка, особливості. *Дошкільне виховання*. 2002. №1. С. 24-25.
18. Гурковська Т. Проблеми раннього віку. *Дошкільне виховання*. 2001. №12. С. 23.
19. Данилова О. О. Пальчикові ігри. Київ, 2008.
20. Дидактичні ігри і заняття з дітьми раннього віку / За редакцією С. Л. Новосьолова. М.: Просвещение, 1985.
21. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: В. О. Огнев'юк ; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.. Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
22. Діагностика психічного розвитку дітей раннього віку: Методичні рекомендації / Укл. Н.В.Карпенко-Сашньова. К., 1996.
23. Дошкільна освіта. Наскрізна програма практик: навчальні матеріали, методичні рекомендації, схеми занять. Навчально-методичний посібник (для спеціальності 012 Дошкільна освіта) / Розробники: Котелянець Н. В., Горська О. О., Мартін А. М., Демченко Ю. М., Нікітіна О. О., Кіндей Л. Г., Жигора І. В., Вдовенко В. В., Радул О. С., Цуканова Н. М., Баранюк І. Г., Шарапова Т. А., Міненко О. О. / Упорядники: О. О. Нікітіна, О. О. Горська. ЦДПУ імені Володимира Винниченка. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 192 с.
24. Здоров'я та фізичний розвиток дитини раннього віку / упоряд. В. Л. Сухар. Харків: Ранок, 2009. 208 с.
25. Зернятко. Програма розвитку та виховання дитини раннього віку / Науковий керівник О. О. Кононко. - К., 2004
26. Інструктивно-методичні рекомендації «Щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2020/2021 навчальному році» : лист Міністерства освіти і науки України від 30.07.2020 №1/9-411. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-diyalnosti-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-u-20202021-navchalnomu-roci>
27. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей раннього віку «Соняшник» / Л. В. Калуська. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 88 с
28. Коваленко О. М. Мовленнєві ігри для дошкільників. Навчаємо в русі: Посібник для студ. вищ. навч. закладів. Харків, 2012. 239 с.
29. Кононко Е. Л. В мире раннего детства. Москва, 1985.
30. Кононко О. Особистісне зростання в ранньому віці: суть та умови сприяння. *Дошкільне виховання*. 2006. № 10. С. 3-6.
31. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ : ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.
32. Методичні рекомендації до програми розвитку і виховання дитини раннього віку «Зернятко» / Під ред. О. Л. Кононко. К., 2004.

33. Методичні рекомендації щодо взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців : лист Міністерства освіти і науки України від 11.10.2017 р. № 1/9-546. URL: https://www.pedrada.com.ua/files/articles/1545/MON_546_Vzajemodija_ZDO_batkaty.pdf Новоселова С. Л. Развивающая предметная среда детства. Москва, 1995.
34. Наумчук Т., Шиманська Г. Універсальні дидактичні ігри для дітей від 2 до 6-7 років. Методичний посібник. К. Грамота. 2014. 104 с.
35. Олійник Л. М., Романюк І. А. Я працюю з малюками. Планування та діагностика в першій молодшій групі дошкільного навчального закладу. Харків, 2007.
36. Павленко А. О. Гармонійний розвиток дитини через казку. Харків, 2010, 111 с.
37. Павлова Л. М. Раннє дитинство: розвиток мовлення та мислення: Методичний посібник. М.: Мозаїка-Синтез, 2000.
38. Павлова Л. М. Розвивальні ігри-заняття. Харків: «Ранок», 2007.
39. Павлова Л. М., Волосова Є. Б., Пілюгіна Е. Г. Раннє дитинство: пізнавальний розвиток. Методичний посібник. М.: Мозаїка-Синтез, 2002.
40. Павлова Л. Н. Воспитание и обучение детей раннего возраста. Москва : Просвещение, 1986. 176 с.
41. Педагогика раннего возраста / Г. Г. Григорьева, Г. В. Груба, Е. В. Зворыгина и др.; Под ред. Г. Г. Григорьевой, Н. П. Кочетовой, Д. В. Сергеевой. Москва, 1998.
42. Печора К. Л., Пантюхина Г. В., Голубева Л. Г. Дети раннего возраста в дошкольных учреждениях. М., 1986.
43. Підбір і використання іграшок для дітей раннього віку у дошкільних навчальних закладах. *Дошкільне виховання*. 2006. № 5.
44. Планування навчально-виховної роботи з дітьми раннього віку. К.: Шкільний світ, 2009. 128 с.
45. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2004. 456 с.
46. Поніманська Т. І., Дичківська І. М. Дошкільна педагогіка. Практикум: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2004. 352 с.
47. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 року № 2628- III зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
48. Про затвердження примірного переліку ігрового та навчально- дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 19 грудня 2017 р. № 1633 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozaterdzhennya-primirnogo-pereliku-igrovogo-ta-navchalno-didaktichnogo-obladnannya-dlya-zakladiv-doshkilnoyi-osviti>
49. Ранній розвиток дитини право кожного: зб. матеріалів Всеукраїнського форуму (м. Київ, 20 квітня 2019 р.) / Міністерство освіти і науки України, Національний еколого-натуралістичний центр. К.: НЕНЦ, 2019. 123 с.
50. Рибальченко І. М. Взаємодія з батьками. Харків: Вид. група «Основа», 2007. 208с.
51. Рібцун Ю. В. Мовленнєві намистинки для маленької дитинки: від народження до трьох років. Київ, 2010.
52. Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник / Кузьмук Л. І. та ін.; за ред. Т. І. Поніманської. Київ: Вид. дім «Слово», 2013. 568с.
53. Сарапулова Є. Фізіологічно доцільний режим дня. *Дошкільне виховання*. 2001. № 5. С. 13-15.
54. Свирська Л., Петрова Н. Взаємодія дорослих із дітьми раннього віку. Київ, 2004.
55. Сокирба І. Імітаційні рухавки для дітей раннього віку. *Дошкільне виховання*. 2010. №1. С. 28.
56. Тарасова О. С. Ігрові заняття з дітьми раннього віку. Харків, 2014. 159 с.
57. Філічева Т. Б., Соболева А. В. Розвиток мови дошкільника: Методичний посібник з ілюстраціями. К.: Видавництво «Літур», 2000.

58. Цьось А. В. Українські народні ігри та забави: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Луцьк, 1994. 96 с.
59. Шийко Е. Розвиток пізнавальної сфери на третьому році життя. *Дошкільне виховання*. 2000. № 9. С. 14-17.
60. Шинкаренко Л. М. Діти раннього віку в дошкільній установі. *Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2007. № 10.
61. Юриста В.А. Перспективне планування роботи з дітьми першої молодшої групи : метод. посіб. / В. А. Юриста, М. О. Терещук. Тернопіль: Мальва – ОСО, 2004. 88 с.
62. Я у Світі. Програма розвитку дитини дошкільного віку від народження до шести років / наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 460 с.

Додаток А

**Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»**

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

**педагогічна (виробнича) у закладі дошкільної освіти
в групах раннього віку**

здобувача вищої освіти _____
(вид і назва практики)

Факультет педагогічний _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

Ступінь вищої освіти бакалавр

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Освітня програма Дошкільна освіта

_____3_____ курс, група _____, **форма навчання** денна (заочна)

Додаток Б

Характеристика

здобувача вищої освіти _____
(прізвище та ініціали)

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Рекомендована оцінка: _____

Керівник практики від підприємства, організації, установи _____

_____
(підпис)

_____
(прізвище та ініціали)

МП

« _____ » _____ 20 __ року

У характеристиці на студента-практиканта необхідно зазначити:

- рівень теоретичних знань, отриманих в університеті;
- наявність практичних навичок самостійного вирішення завдань за програмою практики;
- якості, які продемонстрував здобувач вищої освіти під час проходження практики;
- ступінь володіння й використання інноваційних технологій;
- вміння дотримуватись етичних правил поведінки;
- активність та ініціативність;
- ступінь володіння й використання форм та методів педагогічної діяльності;
- вміння будувати стосунки з дітьми, батьками та педагогами;
- повноту виконання програми практики та індивідуального завдання;
- вміння виготовляти дидактичний матеріал та використовувати його в роботі з дітьми;
- загальну оцінку проходження практики

Додаток В

Рекомендації щодо написання психолого-педагогічної характеристики дитини

Психолого-педагогічна характеристика дитини – це узагальнення об’єктивних даних, отриманих у ході: психологічної діагностики (тести, опитування, проєктивні методики тощо), безпосереднього спілкування з дитиною, спостереження за нею впродовж певного часу в різних ситуаціях, спілкування з ближнім оточенням дитини, батьками та вихователями. Обираючи дитину як об’єкт спостереження, студент-практикант повинен порадитися з вихователем групи, психологом дошкільного закладу. Перш за все слід скласти план вивчення особистості дитини. Користуючись психолого-педагогічною літературою, виділити основні критерії для оцінки фізичного, пізнавального, особистісного рівнів розвитку дитини певного віку, обрати методи психолого-педагогічної діагностики, які будуть застосовуватись під час збору відомостей про дитину. При цьому

студент-практикант повинен враховувати, що в роботі з дітьми дошкільного віку здебільшого не використовують стандартизованих психологічних методик. Головним методом вивчення дитини має бути психолого-педагогічне спостереження. Отримані за час спостережень відомості доповнюються й уточнюються в бесідах з батьками дитини, вихователями групи, під час індивідуальних діагностичних ігрових вправ, які проводить з дитиною студент-практикант, вивчення педагогічної та методичної документації дошкільного закладу. Хід і результати вивчення особистості дитини студент-практикант фіксує в матеріалах звіту з психології. При цьому студент-практикант повинен також зазначити в звіті свої зауваження, основні труднощі й проблеми, з якими зіткнувся практикант; відзначаються умови та фактори успішного дослідження дошкільника. Бажано висловити власні припущення науково-практичного характеру, рекомендації. До звіту обов'язково додаються: матеріали експериментальних досліджень, бланки, підрахунки, малюнки дитини, відгуки вихователів, батьків, фотографії та ін. Вони підшиваються, підклеюються або міцно закріплюються.

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Третій рік життя – важливий етап психічного та фізичного розвитку дитини. Інтенсивність темпу психофізичного розвитку порівняно з першим та другим роком дещо уповільнюється. Зміцнюється організм дитини, удосконалюється та стабілізується нервова система розвивається руховий апарат. Провідна діяльність дітей цього віку предметно - маніпулятивна гра. Важливим є також опосередковане грою спілкування з різними людьми, які оточують дитину, батьки, вихователі, старшими дітьми. Дітям цього періоду властива активна спрямованість дій без допомоги дорослого, діти виявляють прості форми виявлення самостійності. У цей період виникає початок усвідомлення власного «Я», зародження свідомості. Відбувається подальший розвиток наочно-дієвого мислення і поява елементарних видів мовленевих суджень про навколишній світ. У цей період у дитини утворюються нові форми стосунків між дітьми відбувається поступовий перехід від ігор «поруч» та ігор на «самоті» до спільної ігрової діяльності. У цей час виникають паростки сюжетно-рольової гри, з'являються прості ігрові сюжети, у яких діти відображають дії близьких людей прагнення виконувати певну роль у грі; початок використання предметів замісників. Удосконалюється та урізноманітнюється діяльність, з'являються навички образотворчої та конструктивної діяльності формуються нові потреби та інтереси. Відбувається швидке збільшення словникового запасу, діти оволодівають граматичною, будовою мови, виникає зміна ролі власного мовлення, яке крім ролі засобу спілкування, стає регулятором поведінки відповідно до поставлених дитиною питань: чому? коли? що це? навіщо? Продовжують розвиватись психічні процеси такі як, сприйняття, відчуття, пам'ять, мислення, увага, розширюються кола об'єктів та їх властивостей, що зацікавлюють дитину. У цей період у дитини виникає активне прагнення до ознайомлення з властивостями предметів (кольори, форми, розміри), під час якого дитина починає співвідносити їх один з одним, набуває здатності прогнозувати зміни, викликані їх подіями. Починає виникати здатність до статевої ідентифікації усвідомлення того, що діти відрізняються за статтю, відповідно до цього дотримання правил поведінки. У дитини виникає потреба в самостійності, прагненні бути як дорослий, та їх реальними фізичними та психічними властивостями або системою стосунків, між дитиною та дорослим, які можуть загостритись й призвести до виникнення негативізму, впертості.

Соціально-емоційний розвиток. Грає самостійно, виявляє фантазію. Любить подобатися іншим, наслідує однолітків. Грає в прості групові ігри.

Загальна моторика, моторика рук. Вчиться бігати, ходити навшпиньки, зберігати рівновагу на одній нозі. Сидить навколішки, зістрибує з нижньої сходинки. Відкриває

ящик та викидає його наповнення. Грає з піском та глиною. Відкриває кришки, використовуючи ножиці. Фарбує пальцем. Нанизує намистинки.

Зорово-моторна координація. Може крутити пальцем диск телефону, малювати рисочки, відтворювати прості форми. Ріже ножицями. Малює за зразком вертикальні та горизонтальні рисочки та їх перетин (хрест).

Сприйняття, предметно-ігрова діяльність. Роздивляється картинки. Розбирає та складає пірамідку без урахування розміру кілець. Виділяє парну картинку за зразком.

Психічний розвиток. Слухає прості оповідання. Розуміє значення деяких абстрактних слів (великий-маленький, мокрий-сухий тощо). Ставить запитання “Що це?”. Починає розуміти іншу особу. Відповідає “ні” на абсурдні запитання. Розвивається початкове уявлення про кількість (більше-менше, повний-порожній).

Розуміння мови. Відбувається швидке збільшення словникового запасу. Розуміє складнопідрядні речення типу: “Коли ми приїдемо додому, я буду.”.. Розуміє запитання на зразок: “Що у тебе руках?”. Слухає пояснення “як” та “чому”. Виконує двоступінчасту інструкцію на зразок: “Спочатку виміємо руки, а потім будемо обідати”.

Криза 3 років. Протягом перших трьох років життя дитина розвивається так швидко, як не розвивається в жодному з наступних етапів. До трьох років у неї меншою чи більшою мірою формується характер, своє індивідуальне ставлення до світу, неї складається певне ставлення до себе: прийняття або неприйняття (принагідно скажемо, що в нормі самооцінка дитини має бути завищена).

Трилітній вік характеризується як “важкий”. Загалом поняття “криза 3-х років” – поняття умовне, оскільки часові межі кризи набагато ширші. В одних дітей вона може розпочатися в 2 роки 10 міс., в інших – у 3,5 роки. В цей період дитина, віддаляючись від дорослих, намагається встановити з ними нові, більш глибокі стосунки. Зміна позиції дитини. Зростання її самостійності та активності вимагають від близьких дорослих своєчасної перебудови. Якщо нові стосунки з дитиною не складаються, її ініціатива не заохочується, самостійність постійно обмежується, у стосунках з дорослими виникають власне кризові явища.

Першим свідченням початку кризи може слугувати виникнення негативізму, тобто коли дитина перестає беззаперечно виконувати прохання дорослих. З одного боку, спроби виокремити своє “Я” і сформувані власні бажання – це дуже добре, але з іншого, за відсутності уміння висловити свою думку, малюк обирає найбільш доступний засіб: протиставлення себе дорослим. Єдина ціль дитини – дати зрозуміти оточенню, що у неї є своя позиція, і всі повинні рахуватися з нею.

Також для дитини стає важливою успішність чи неуспішність у справах та іграх, вона починає гостро та бурхливо реагувати на оцінки, вчиться самостійно оцінювати результати своєї діяльності. Малюк стає впертим та ранимим, починає хитрувати. Величезне бажання отримати позитивну оцінку з боку дорослих, бажання випередити своїх однолітків часто підштовхують дітей на те, що вони значно перебільшують свої досягнення. Тут важливо знати, якщо малюк почав відверто фантазувати, це означає, що його реальні успіхи мало хто помічає – цим він компенсує своє бажання одержати хоч би якусь позитивну оцінку з боку дорослих.

Алгоритм складання характеристики

Перед тим як написати характеристику на дитину, потрібно мати при собі план, щоб документ був інформативним і мав чітку структуру. Отже, потрібно вказати:

- загальні відомості про малюка (анкетні дані, адресу проживання, період відвідування дитячого садка);
- опис сім'ї (склад, статус, виховний вплив);
- фізичне і психічне здоров'я дитини;
- характеристика діяльності (ігрова, пізнавальна, навички самообслуговування);
- поведінка під час занять;
- риси характеру;

- висновки про процес адаптації.

Соціальні відомості про дитину

Умови проживання дитини - важливий момент, який повинна включати характеристику на вихованця дитячого садка.

Зразок документа у вихователя повинен містити такі відомості:

- вплив сім'ї на розвиток дитини (є негативні фактори для розвитку малюка - антисоціальна поведінка батьків, відсутність виховного впливу, статус неповної, опікунської або багатодітної сім'ї);
- важкі захворювання близьких родичів, які прямо чи опосередковано можуть впливати на розвиток дитини;
- матеріальний статус сім'ї (отримує дитина все необхідне для розвитку, наскільки стабільний зарібок в сім'ї).

СХЕМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДИТИНИ

1. Загальні відомості про дитину – прізвище, ім'я, по батькові, вік. Найменування ДООУ, тип і номер групи.

2. Відомості про родину та особливості сімейного виховання. Соціально-економічна характеристика родини. Найбільш авторитетні та найулюбленіші для дитини члени родини. Члени родини, з якими дитина проводить найбільше часу. Стиль сімейного виховання (гіперопіка, гіперпротекція, потурання тощо).

3. Стан здоров'я дитини (діагнози, особливості психофізичного розвитку). Стан сенсорно-перцептивної системи – зір, слух. Розвиток моторики.

4. Розвиток особистості дитини. Індивідуальні особливості, які мали прояв ще в ранньому дитинстві. Динаміка й характер змін у процесі розвитку особистості дитини. Кризові та психотравмуючі ситуації в житті дитини (гострі чи хронічні). Соціально-побудові навички, рівень адаптованості дитини. Ставлення до провідної діяльності (гри) відповідно віку. Особливості організації ігрової діяльності. Улюблені ігри. Пізнавальна активність. Вольові якості (самоконтроль, наполегливість, цілеспрямованість, організованість, дисциплінованість, відповідальність). Самооцінка (адекватна/неадекватна, завищена/занижена, впевненість у собі, своїх силах). Особливості характеру: сильні та слабкі сторони характеру. Царина інтересів (захоплення та схильності – наявність, стійкість, стереотипність, адекватність).

5. Індивідуально-психологічні особливості особистості дитини. Тип темпераменту, особливості вищої нервової діяльності (загальна активність, темпові характеристики діяльності, співвідношення збудження й гальмування, рухливість/інертність, витривалість, стресостійкість, інтровертованість/екстравертованість, адаптивність та ін.). Здібності: зміст, ступінь прояву. Особливості емоційної сфери (переважаючий настрій, інтенсивність емоційних реакцій).

6. Статус і особливості взаємин у дитячому колективі: лідер (офіційний, неофіційний), прийнятий, ізольований, відкинутий; товариський, нетовариський; ініціативний, залежний, агресивний, конфліктність, соціальна компетентність тощо. Труднощі в спілкуванні.

7. Рівень розвитку пізнавальних процесів: сформованість та особливості відповідно до віку, сприйняття, пам'яті, уваги, мислення, уяви, мовлення; інтелектуальні здібності, обізнаність.

8. Складнощі у вихованні та навчанні дитини. Характер складностей дитини (навчальні складнощі, відхилення в поведінці, емоційні проблеми, у чому вони виявляються). Аналіз причин ускладнень. Прогноз подальшого розвитку дитини.

9. Рекомендований індивідуальний підхід у навчанні та вихованні дитини. Постановка навчальних і виховних задач у роботі з дитиною. Рекомендації вихователям. Рекомендації батькам. Можливі напрямки корекції у вихованні цієї дитини.

Схема аналізу заняття

1. Дата.
2. Кількість дітей на занятті, їх вік.
3. Вид заняття.
4. Тема заняття.
5. Програмовий зміст.
6. Обладнання заняття.
7. Організація заняття: санітарно-гігієнічний стан кімнати, гігієнічна та педагогічна оцінка умов розміщення дітей, вихователя, демонстраційного, роздаткового матеріалу, підготовка і якість наочних посібників та атрибутів, зовнішній вигляд дітей і вихователя.
8. Оцінка програмового змісту заняття: відповідність програмових завдань програмовим вимогам вікової групи та рівню розвитку дітей, точність і повнота формулювання завдань, виховний та розвиваючий вплив даного програмового матеріалу, наявність ускладнень для підгрупи.
9. Структура заняття: основні компоненти, їх послідовність, логічність, завершеність. Доцільність тривалості складових занять.
10. Методи та прийоми, різноманітність, доцільність, відповідність завданням заняття і вікові дітей. Прийоми активізації і підтримки уваги та зацікавленості дітей. Прийоми забезпечення позитивного емоційного стану. Доступність, емоційність, лаконічність мовлення вихователя. Індивідуальна робота з дітьми. Характер спілкування вихователя з дітьми

Вимоги до звіту

Підготувати звіт про практику (у друкованому вигляді на аркушах формату А-4). Звіт про проходження педагогічної практики в групах раннього віку здобувачки 3 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» П.І.Б.

1. Терміни та база проходження практики.
2. Характеристика умов проходження практики.
3. Роздуми та судження про виконання завдань практики, причини не виконання окремих позицій.
4. Труднощі та пропозиції щодо удосконалення змісту та організації практики в групах дітей раннього віку.